

T.B.M.M.
İYİ PARTİ

GRUP BAŞKANLIĞI

Tarih : 3.1.2026
Sayı : 610

10/3573

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'nin bilimsel üretim kapasitesinin artırılması, üniversitelerde yürütülen araştırma-geliştirme faaliyetlerinin mevcut durumunun bütüncül biçimde incelenmesi, merkezi yönetim bütçesinden araştırma-geliştirmeye ayrılan kaynakların yeterliliğinin ve etkinliğinin değerlendirilmesi, Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak Türkiye'nin bilimsel yatırım performansının ortaya konulması ve akademisyenlerin özlük haklarının bilimsel üretime etkilerinin tespit edilmesi amacıyla; Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Prof. Dr. Mehmet AKALIN
Edirne Milletvekili

Op. Dr. Turhan ÇÖMEZ
Balıkesir Milletvekili
İYİ Parti Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri, ülkelerin ekonomik büyüme, teknolojik ilerleme ve küresel rekabet gücünün temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Yüksek katma değerli üretim, nitelikli istihdam ve sürdürülebilir kalkınma ancak güçlü bir bilimsel altyapı ile mümkündür. Bu altyapının merkezinde ise üniversiteler ve akademisyenler bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de üniversitelerin bilim üretme kapasitesinin, sahip olunan potansiyele rağmen istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2024 yılında Türkiye’nin toplam araştırma-geliştirme harcaması 651,8 milyar TL olarak gerçekleşmiş, bu harcamaların gayrisafi yurt içi hasılaya oranı ise yalnızca %1,46 düzeyinde kalmıştır. Aynı dönemde OECD ülkelerinde AR-GE harcamalarının GSYH’ye oranı ortalama %2,7 seviyesindedir. Almanya’da bu oran %3,1, Güney Kore’de %4,5, İsrail’de ise %5’in üzerindedir. Bu veriler, Türkiye’nin bilim ve teknoloji alanında rekabet ettiği ülkelerin oldukça gerisinde kaldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Merkezi yönetim bütçesinden AR-GE faaliyetlerine yapılan harcamalar 2024 yılında 178 milyar 580 milyon TL olarak gerçekleşmiş, bütçe içindeki payı %1,51, GSYH’ye oranı ise yalnızca %0,41 olmuştur. 2025 yılı bütçesinde AR-GE için 236 milyar 262 milyon TL ödenek ayrılmış olsa da, bu tutarın öngörülen GSYH’ye oranı %0,38 düzeyinde kalmaktadır. Bütçeden ayrılan payın nominal olarak artmasına rağmen, oransal olarak düşük seyretmesi, bilimsel üretim açısından yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Avrupa İstatistik Ofisi verilerine göre, 2024 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde merkezi yönetim bütçesinden AR-GE’ye yapılan kişi başına harcama ortalama 284,7 euroya ulaşırken, Türkiye’de bu tutar yalnızca 57,5 euro seviyesinde kalmıştır. Başka bir ifadeyle, AB ortalaması Türkiye’nin yaklaşık beş katıdır. İsviçre’de kişi başına AR-GE harcaması 904 euro ile Türkiye’nin yaklaşık on altı katı düzeyindedir. Bu derin fark, Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasındaki bilimsel yatırım açığının giderek kalıcı hâle geldiğini göstermektedir.

Her ne kadar merkezi yönetim bütçesinden yapılan AR-GE harcamalarının önemli bir bölümü üniversitelere yönlendirilmiş olsa da, mevcut kaynaklar üniversitelerin araştırma altyapılarını güçlendirmek, laboratuvar olanaklarını geliştirmek ve sürdürülebilir bilimsel üretim sağlamak açısından yetersiz kalmaktadır. Nitekim bu durum, uluslararası bilimsel yayın, atıf sayıları ve üniversite sıralamalarına da yansımış; dünya üniversite sıralamalarında Türkiye’den ilk 500’e giren üniversite sayısı yalnızca üçte kalmıştır.

Bilimsel üretimin temel unsuru olan akademisyenler açısından da tablo endişe vericidir. Akademisyenlerin ekonomik ve özlük haklarının yetersizliği, geçim kaygısı nedeniyle araştırma faaliyetlerine yeterli zaman ve kaynak ayıramamalarına yol açmakta, bu durum bilimsel üretimi sınırlamakta ve nitelikli insan kaynağının yurt dışına yönelmesini hızlandırmaktadır. Akademisyenlerin çalışma koşulları iyileştirilmeden, üniversitelerden dünya ile rekabet edecek bilimsel çıktı beklemek gerçekçi değildir.

Bu nedenlerle; Türkiye’de üniversitelerde yürütülen araştırma-geliştirme faaliyetlerinin etkinliğinin, merkezi yönetim bütçesinden AR-GE’ye ayrılan payın yeterliliğinin, üniversitelerin araştırma altyapılarının durumunun, Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırmalı bilimsel yatırım farklarının ve akademisyenlerin özlük haklarının bilimsel üretime etkilerinin tüm yönleriyle incelenmesi, sorunların tespit edilmesi ve kalıcı çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılması zorunlu hâle gelmiştir.